

დამანა მელიქიშვილი

მგელი ქართული მწიგნობრული სკოლების გამოცდილების მნიშვნელობა თანამედროვე ქართული სპეციალური ტერმინოლოგიის განვითარებისათვის

ტერმინოლოგია სპეციალური დანიშნულების ენაა, რომელიც ფორმალურ-სემანტიკური სისტემურობით ხასიათდება. მეცნიერული ენის მთავარ კომპონენტს სპეციალური ტერმინოლოგია წარმოადგენს. ტერმინოლოგიური ლექსიკა სპეციალური სახელწოდებების ისეთი ერთობლიობაა, რომელიც მეცნიერების გარკვეული დარგის ტერმინოლოგიურ სისტემებს ქმნის. ტერმინთა სისტემა მოცემული მეცნიერების, მეცნიერული მიმდინარეობებისა თუ სკოლების მიერ გამომუშავებულ ცნებებს ასახავს. ნებისმიერი მეცნიერული ცნების შემუშავება აუცილებლად გულისხმობს მისთვის ადეკვატური ტერმინის შერჩევას ან შექმნას, რადგანაც, სანამ ცნებას არა აქვს მოპოვებული თავისი საკუთარი დასახელება-ტერმინი, მას აკლია გარკვეულობა. თავის მხრივ, განსაზღვრული ტერმინი მეცნიერული ცნების მომწიფებას უწყობს ხელს და, ამდენად, თვით ამ მეცნიერების განვითარებასაც. შეიძლება ითქვას, რომ ტერმინოლოგიის განვითარების დონე პირდაპირი მაჩვენებელია ამა თუ იმ მეცნიერული დარგის განვითარების დონისა.

სპეციალური ტერმინოლოგია მეცნიერული ენის ძირითადი შემადგენელი ნაწილია, მეცნიერული ენა კი ისტორიული ცნებაა. მისი ლექსიკა თავისი განვითარების მანძილზე გარკვეულ ცვლილებებს განიცდის ამ ცვლილებებს კი, გარდა იმ პროცესებისა, რომლებსაც საკუთრივ ენის განვითარების შინაგანი კანონები განსაზღვრავენ, ხშირად ექსტრალინგვისტური ფაქტორებიც განაპირობებენ, როგორიცაა, მაგ. თვით ამა თუ იმ მეცნიერების განვითარების დონე, პირობები და თავისებურებანი ერის (// სახელმწიფოს) ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში, სხვადასხვა უცხოენოვან კონტაქტებისა და, შესაბამისად, გავლენების მონაცვლეობა, და ბოლოს, თვით სახელმწიფოს ნება (აქტიურობა თუ ინერტულობა, და ზოგჯერ ინდიფერენტიზმიც კი).

ქართული მეცნიერული ტერმინოლოგია საუკუნეების განმავლობაში ყალიბდებოდა. ამ პროცესს შეიძლება თვალი გავადევნოთ

პირველი წერილობითი ძეგლებიდან მოყოლებული, V საუკუნიდან. ფილოსოფიური /თეოლოგიური ტერმინოლოგიის სისტემური დამუშავება წინაპირობა იყო (და დღესაც არის) ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ხასიათის ნაშრომების შექმნისა თუ თარგმნისათვის, ქართული ფილოსოფიური /თეოლოგიური აზრის განვითარებისა და სრულყოფისათვის. ბერძნულ ცივილიზაციასთან და ბერძნულ მეცნიერულ ენასთან უშუალო კავშირის შედეგად ჩამოყალიბებული ფორმალურად და სემანტიკურად გამართული ქართული მეცნიერული ტერმინოლოგია, სამწუხაროდ, სხვადასხვა (ძირითადად ექსტრალინგვისტური მიზეზების გამო) სათანადოდ არ არის გამოყენებული თანამედროვე ქართული მეცნიერების ენობრივ სისტემებში. თანამედროვე ქართული მეცნიერული ტერმინოლოგია სარგებლობს სრულიად სხვადასხვა სისტემათა მონაცემებით, რომლებშიც ერთმანეთშია აღრეული, ერთი მხრივ, ნასესხები, უცხოენოვანი ძირები და აფიქსები, ამას გარდა, ახალი კალკები ევროპული (განსაკუთრებით რუსული და ამ ბოლო დროს ინგლისური) ენებიდან. ამასთანავე, თანამედროვე ქართული მეცნიერული ენა თანდათან სულ უფრო იტვირთება ნასესხები ტერმინებით, ყოველივე ეს კი, გარდა ზემოთ დასახელებული მიზეზებისა, შედეგია მეცნიერების დარგების განვითარების სწრაფი ტემპებისა, უცხო ენების ძლიერი ექსპანსიისა და აგრეთვე სპეციალისტების სხვადასხვაგვარი პოზიციისა ტერმინთა წარმოების პრინციპებისა და დამუშავების პრობლემისადმი.

ასეთ პირობებში დღეს განსაკუთრებით საჭიროდ გვესახება ძველ ქართველ მოღვაწეთა გამოცდილების გაზიარება, გამოწვლილვით შესწავლა (როგორც ფორმალური, ასევე სემანტიკური თვალსაზრისით), ათვისება და გატარება მათ მიერ შემუშავებული სიტყვათმემოქმედების პრინციპებისა, რაც მოითხოვს ენობრივი მასალისადმი თამამ შემოქმედებითს მიდგომას, ენის შესაძლებლობათა წარმოჩენისა და მათი ახლებურად გამოყენების გზით ენის სასიცოცხლო ძალების გააქტიურებას. ამ მხრივ უმდიდრეს საუნჯეს წარმოადგენს წინარეათონური, ათონის წმინდა მამების, შავი მთისა და იყალთო-გელათის სკოლის ნამოღვაწარი.

ძველ მოღვაწეთა ტერმინშემოქმედებაზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ

1. მათი პრინციპების მიხედვით ტერმინი უნდა შექმნილიყო ქართული ძირებისა და აფიქსების საშუალებით: ტრანსლიტერაცია და სესხება იშვიათი გამონაკლისი იყო;

2. ტერმინს ზუსტად უნდა აესაზა შესაბამისი ცნების შინაარსი, უნდა ყოფილიყო გამჭირვალე, მოტივირებული;

3. ტერმინი გამორჩეული უნდა ყოფილიყო ყოფითი ლექსემისაგან როგორც სტრუქტურული, ისე სემანტიკური სისტემურობით;

4. ტერმინსა და ცნებას შორის ცალსახა მიმართება უნდა არსებულიყო: ტერმინი მონოსემიური უნდა ყოფილიყო;

5. ტერმინი უნდა ყოფილიყო მოკლე და სხარტი.

ამ პრინციპების განხორციელება ყოველთვის შეუძლებელი იყო და დღესაც შეუძლებელია, რამდენადაც მეცნიერული ენა ისევე, როგორც საზოგადოდ, ყოველი ცოცხალი ენა, არ არის სტატიკური და განვითარების კანონებს ემორჩილება, მაგრამ ამ იდეალური სისტემურობისაკენ სწრაფვა მოითხოვდა „ენის კვლევებისა და ღრამმატიკოსობის“ დაუფლებას, ენის „აზრისა (არსის) და ქცევის (ფორმაცვალების)“ შესწავლას, სიტყვათა „შეწყობისა და დაშლის“ (სინტაქსის) ოსტატობაში გაწაფვას, სიტყვის არსში წვდომას და ამ გზით ტერმინის „ეტიმოლოგიის“ („მზამეტყველების“) ანუ მოტივაციის დადგენას (იოანე პეტრიწი).

ტერმინოლოგიური სიტყვაწარმოება გაცნობიერებული პროცესია. ყოველი მეცნიერება, მათ შორის, ფილოსოფიური, მიისწრაფვის გამოიმუშაოს თავისი საკუთარი, სპეციალური ენა, სადაც ინფორმაციის სემანტიკური განსაზღვრულობა უნდა ეყრდნობოდეს ენობრივი ნიშნისა და აღსანიშნი ცნების ცალსახა მიმართებას. იოანე პეტრიწის „მდაბრიონთაგან მესხუე“ ენა პირველ რიგში, გულისხმობდა სწორედ ყოფითი, სალაპარაკო ენისაგან განსხვავებული ფილოსოფიური ლექსიკის შექმნას იმავე, საერთო-სახალხო ენის მასალაზე დაყრდნობით. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ფილოსოფიურ ენაში მოქმედი ტერმინი მარკირებული უნდა ყოფილიყო: მას უნდა ჰქონოდა საკუთარი მოდელი, იდეალურ შემთხვევაში იგი თავისი ფორმით განსხვავებული უნდა ყოფილიყო ყოფითს ენაში უზუალური მნიშვნელობით ხმარებული შესაბამისი ლექსემისაგან. ტერმინს უნდა ჰქონოდა თავისი საკუთარი სტრუქტურა-აგებულება, რომელიც გარკვეულ ფორმალურ-სემანტიკურ სისტემაში ცალსახა მიმართებაში იქნებოდა ამ სისტემის სხვა ელემენტებთან. ამგვარად, პეტრიწი იდეალურ შემთხვევაში მოითხოვდა ყოფითი და მეცნიერული ლექსიკის ლინგვისტურ დიფერენცირებას (თუმცა ამის განხორციელებას, როგორც მოსალოდნელია, ყოველთვის ვერ ახერხებდა). ამასთან, დაცული უნდა ყოფილიყო ერთი აუცილებელი პირობა, რაც ძირითადი პრინციპია იოანე პეტრიწის

სიტყვათშემოქმედებისა: ქართული ფილოსოფიური ტერმინი უნდა შექმნილიყო საკუთარი, ქართული ძირეული მასალისაგან, ქართული დერივაციული აფიქსების გამოყენებით (თუ სესხება ხანდახან მაინც გარდაუვალი ხდებოდა, სრულიად გამორიცხული იყო უცხო – ბერძნულ აფიქსთა კომბინაცია ქართულ ძირთან). ეს კი დიდ შემოქმედებითს სითამამეს მოითხოვდა: ფართო გასაქანი უნდა მიეცათ თავისთავად მდიდარი და მრავალფეროვანი ქართული სიტყვაწარმოებითი საშუალებებისათვის, მაქსიმალურად გამოემზებურებინათ და გამოეყენებინათ მისი შესაძლებლობანი, გაეცოცხლებინათ არქაული, მივიწყებული და გაქვავებული ფორმები და მოდელები, ამასთანავე ერთად, გზა გაეხსნათ ცოცხალ, სალაპარაკო ენაში არსებული პერსპექტიული ფორმებისათვის. სწორედ აქედან მოდის პეტრიწისა და გელათის სკოლის სხვა მოღვაწეთა მიერ უზუალური აფიქსების გვერდით ანომალიურის, არქაული ან დიალექტური აფიქსების გააქტივება და მათი დისტრიბუციული შესაძლებლობების გაზრდა. საერთოდ, ცნობილია, რომ აფიქსების ფუძეებთან დისტრიბუციის გარკვეული თავისუფლება დამახასიათებელია ტერმინოლოგიური წარმოებისათვის, სადაც ასეთი შეზღუდვები მოხსნილია. ამიტომაც, რომ გელათის სკოლის ნაწერებისათვის დამახასიათებელია მოზღვავებულ ნოვაციებთან ერთად არქაული ფორმებისა და მაწარმოებლების მოძალეზაც.

ყველაზე დიდ ასპარეზს ამ თვალსაზრისით იძლეოდა მიმდებარე ფორმათა წარმოების დიდი მრავალფეროვნება ქართულში. დიალექტურ საფუძველზე ისტორიულად ჩამოყალიბებული პარალელური წარმოების მოდელები ახალწარმოებისათვის მეტად ფართო შესაძლებლობებს იძლეოდა და ფილოსოფიურ ცნებათა ლინგვისტური დიფერენცირებისათვის ხელსაყრელი საშუალება იყო. მიმდებარე ფორმათა პარალელური, სინონიმური წარმოებიდან ნამყო დროის ნაპრეფიქსიანი მიმდებარე განსაკუთრებულ მიდრეკილებას იჩენენ სუბსტანტივაციისადმი (შდრ. დაგვილი, გაცრილი, გაკვეთილი, დაჭრილი, დაშთენილი, დამჭნარი... მაგრამ: ნაგავი, ნაცარი, ნაკვეთი, ნაშთი, ნაჭერი...). ხოლო ტერმინთა ფუნქციური დატვირთულობა, როგორც ცნობილია, ძირითადად არსებით სახელზე მოდის. ამიტომ ნაპრეფიქსიანი მიმდებარე ფორმათა ტერმინოლოგიზაცია ადვილად და სწრაფად ხდება. სპეციალურ ტერმინთა საწარმოებლად ეს ხერხი ფართოდ აქვს გამოყენებული და დანერგილი იოანე პეტრიწს: ნაკუეთი (ფიგურა, სქემა), ნათხზი, ნაქუსი (მწკრივი, რიგი, სერია)...

ცნებათა დიფერენცირებისათვის ამ საშუალების გამოყენების

ნათელ ილუსტრაციას წარმოადგენს გელათური ბიბლიის ხელნაწერებში ერთმანეთის პარალელურად ნახმარი პრეფიქსიანი და სუფიქსიანი წარმოების მიმღეობის სინონიმური ფორმები მორდომილი და ნარდომი (მო-ვრდ-ომ-ა ზმნისაგან): მოგეცინ შენ ბარკალი შენი მორდომილად (რიცხ. 5, 21). აქვეა ნახმარი ჩვენთვის საინტერესო ნა-პრეფიქსიანი ფორმა იმავე ვრდომა ზმნისაგან: ნარდომისა ცხორებისა სასწაულ არს ფეკელი ქრთილისაჲ, რომლისათჳსცა ნარდომისა ცხორებისათჳს შესმენილი დედაკაცი ამას შესწირვიდა (1108, 103). აქედან პირველი ფორმა – მორდომილი ჩვეულებრივი, ყოფითი მნიშვნელობითაა ნახმარი („მოვარდნილი“), მას ჩვეულებრივი მიმღეობის მნიშვნელობა აქვს. მეორე ფორმაში (ნარდომი) კი ეს გაგება წაშლილია. ამ ფორმას სპეციალური აზრი აქვს მიღებული: ნარდომი ნიშნავს „ჰუმბარიტი, კანონიერი გზიდან გადავარდნილს, გადაცდენილს“. აქედან მომდინარეობს მისი ტერმინოლოგიური მნიშვნელობაც: „ყალბი, პლაგიატი, ფალსიფიცირებული“. სწორედ ამ სპეციალური მნიშვნელობითაა იგი ნახმარი ამონიოს ერმიასის თხზულების თარგმანშიც: ვთქუა თუ ნარდომ-ყოფაჲ წიგნისა ამის, იგიცა თანვანარდომნეთ ამისსა, ანუ უკუეთუ იგინი საკუთრებ, ესეცა, ცხად არს, ვითარმედ, მათთანა (ამონ. 106,36). ამ კონტაქსტში, როგორც ვხედავთ, ნარდომი დაპირისპირებულია საკუთართან, მისი ანტონიმია. მთელს კონტექსტში კი ლაპარაკია არისტოტელეს ავტორობის საკითხზე. კერძოდ, ნატაცი ანუ საკუთარი არს წიგნი ფილოსოფოსისაჲ (101, 28). მოყვანილ კონტექსტებში ერთმანეთის სინონიმებად ჩანს ნატაცი და ნარდომი, რომელთაც ბერძნულ დედანში შეესატყვისება *νόμιος* ლექსემა, რაც ნიშნავს „არასწორს, ცრუს, უკანონოს, ყალბს“ – ჩვენს შემთხვევაში – „მიტაცებულს მითვისებულს, პლაგიატს“ (შდრ. ლათ. *plagi* „ვიტაცებ“). ნარდომი რომ ტერმინოლოგიური „ყალბი“-ს მნიშვნელობით დამკვიდრებულია გელათური, კერძოდ – არსენ იყალთოელის წრის ძეგლებში, ეს მის მიერ შედგენილი „დიდი სჯულის კანონის“ ერთ-ერთი სტატიიდანაც ჩანს (კერძოდ, ამფილოქე ეპისკოპოსის იამბიკოში): ვითარ მტყუარნი და ნარდომნი დრაჰკანნი 522,11 (როგორც ვხედავთ, მასთან სინონიმურ წყვილშია ნახმარი „მტყუარი“). ამგვარად, ნათელი ხდება, რომ მიმღეობათა წარმოების ქართულში არსებული ორი სხვადასხვა ტიპი გამოყენებულია ცნებათა დიფერენცირებისათვის: ნა-პრეფიქსიანი მიმღეობის ფორმები ტერმინ-სუბსტანტივთა მნიშვნელობითაა გამოყენებული, საკუთრივ მიმღეობის ჩვეულებრივი, ყოფითი მნიშვნელობით კი -ილ სუფიქსიანი მიმღეობა გამოიყენება.

მეცნიერული ენა გარკვეული აზრით, კონსტრუირებული ენაა. თავდაპირველად ნებისმიერი ფილოსოფოსის მიერ შექმნილი ტერმინები, შესაძლებელია, ხელოვნურად გამოიყურებოდეს, მაგრამ დროთა განმავლობაში ისინი ეთვისებიან ენის ქსოვილს, თუ შესაბამისი მეცნიერება განაგრძობს განვითარებას და შთამომავლობას ექნება სათანადო პირობები ამ მეცნიერების მემკვიდრეობის ასათვისებლად.

დღეს ქართული სიტყვის, ქართული ენის ბედი ეროვნულ სკოლას და უმაღლეს სასწავლებლებს, პირველ რიგში ქართულ უნივერსიტეტსა და ქართულ ენათმეცნიერულ სკოლას ახარია. ამ უკანასკნელთა ბედი კი სახელმწიფოსა და მისი მესვეურების ხელშია. არაერთხელ გვითქვამს და კიდევ გავიმეორებთ: ისტორია გვიჩვენებს, რომ სახელმწიფო პოლიტიკა და, საზოგადოდ, სახელმწიფოს მდგომარეობა პირდაპირ აისახება ენაზე და განსაზღვრავს ამ სახელმწიფოს ენის მდგომარეობას – და პირიქით, ენის მდგომარეობა სახელმწიფოს მდგომარეობის, მისი პოლიტიკური ნების მაჩვენებელია. რა თქმა უნდა, კონტაქტებისა და გავლენების გარეშე, თავის თავში ჩაკეტივით მეცნიერული ენა ვერ განვითარდება. მთელი შუა საუკუნეების მანძილზე ბერძნული ენა ასაზრდოებდა და დღესაც ასაზრდოებს უშუალოდ თუ შუალობითი გზით ევროპული ენების სპეციალურ ლექსიკას. ადრე მისგან იყო დავალებული არაბული ფილოსოფიური ენაც. საქართველო ერთი პირველთაგანი იყო, რომელსაც უშუალო და მჭიდრო პოლიტიკური და კულტურულ-ლიტერატურული კონტაქტები ჰქონდა ისეთ მაღალგანვითარებულ კულტურულ სამყაროსთან, როგორიც იმ ეპოქაში ბიზანტია იყო. ამ ურთიერთობაზე გადიოდა ბუნებრივი გზა ქართული მეცნიერების განვითარებისა და სრულიად კანონზომიერი იყო, რომ ამ დროს ქართველი მოღვაწენი ეროვნული ფილოსოფიური ტერმინოლოგიის ჩამოყალიბების გზაზე მისაბამ მაგალითად სწორედ საუკუნეების განმავლობაში ფილოსოფოსთა არაერთი თაობის მიერ დამუშავებულ ბერძნულ ფილოსოფიურ ენას თვლიდნენ. ამდენად, მოულოდნელი არ არის, რომ ახალ ცნებათა შესაბამისი ტერმინების საწარმოებლად ყველაზე პროდუქტიული გზა ბერძნულ ტერმინთა კალკირება იყო – გზა, რომელსაც დაადგა ლათინურენოვანი მეცნიერული სამყარო და აქედან – მთელი თანამედროვე ევროპა. მაგრამ, როგორც ცნობილია, ეს უშუალო კავშირი ბიზანტიასთან, თანდათან სუსტდება და ბოლოს, ბიზანტიის იმპერიის დაცემის შემდეგ (1453 წ.) სრულიად წყდება და იცვლება სპარსეთ-თურქეთთან პოლიტიკურ-კულტურული კონტაქტებით და შესაბამისად – გავლენებით

თაც: მძიმე პოლიტიკურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ, ქვეყნის დაქსაქსულობამ, სახელმწიფოებრივი მმართველობის კრიზისმა და არასტაბილურობამ თავისი მძიმე კვალი დაუტოვა ქართულ ენას, კერძოდ, მის ლექსიკურ ფონდს, რომელშიც ქართული სიტყვის ადგილი დაიჭირა სპარსულ-თურქულმა ლექსიკურმა ნასესხობებმა. ძველ ქართველ მოღვაწეთა შეგნებული და პრინციპული დამოკიდებულება – მხოლოდ ქართულ ძირებზე დაყრდნობით შეექმნათ სპეციალური ტერმინოლოგია, შეიცვალა სრული ინდიფერენტიზმითა და უკონტროლობით: ამ დროიდან მოყოლებული, ქართულ სპეციალურ ლიტერატურაში – სამართლის ძეგლებში, სიგელ-გურჯებში, სამკურნალო წიგნებში – დიდი მოძალბება აღმოსავლური ენებიდან ნასესხები სპეციალური ტერმინებისა, რომელთაგან უმრავლესობა დამკვიდრებულია თანამედროვე ქართული ენის ლექსიკურ ფონდში. ამ პერიოდში არ ჩანს არავითარი ძალისხმევა ქართული შესატყვისი ტერმინების მოძიებისა თუ შექმნისა, როგორც ამას ვხედავთ წინა, კლასიკური პერიოდის (XIII საუკუნის ჩათვლით) ლიტერატურულ-მთარგმნელობით სკოლებში. სალიტერატურო ენა, თუ შეიძლება ითქვას, მდინარეებსაა მიცემული, მიშვებულია თავის ნებაზე, ემორჩილება ცოცხალ მეტყველებას, რადგანაც აღარ არსებობს გეზის მიმცემი და ენის „კანონის დამდები“ სალიტერატურო სკოლები, მკაცრი დამცველი სალიტერატურო ენის ნორმებისა და მთარგმნელობითი პრინციპებისა. ამიტომაცაა, რომ გარდამავალი პერიოდის (ე. წ. საშუალო ქართულის) ტექსტების ენისათვის დამახასიათებელია ფორმათა დიდი სიჭრელე და ენობრივი მასალისადმი განურჩევლობა, რაც, როგორც ზემოთაც ვთქვით, ქართული სახელმწიფოებრიობის დაკნინებისა და არასტაბილური მდგომარეობის შედეგია და სრულიად განსხვავდება XI-XII საუკუნეთა ძლიერი საქართველოს მთარგმნელ-ავტორთა ღრმად გაცნობიერებული დამოკიდებულებისაგან ქართული მეცნიერული ენისადმი.

მსოფლიო ისტორია გვიჩვენებს, რომ კულტურული თუ პოლიტიკური გლობალიზაციისა და ინტეგრაციის პროცესი ყოველ ეპოქას ახასიათებს. ჩვენს ერს მრავალგზის მოუხდა ამ პროცესების გავლა და გადალახვა: ელინიზაციის ეპოქაში, როდესაც ფარნავაზ მეფემ შემოიღო „მწიგნობრობა ქართული“ და მას შემდეგ „ქართლსა შინა არა იზრახებოდა ენა, თვინიერ ქართულისა“; არაბობისა და ბიზანტიურ ხანაში, როდესაც შეიქმნა ქართული ეროვნული თვითშეგნების ბრწყინვალე ნიმუშები, რომლებიც გვაუწყებენ, რომ ქართულ ენაზე ამე-

ტყველდა სრულიად ახალი მსოფლმხედველობა; ქართული სახელმწიფოს ძლიერების პიკში, წმ. მეფეთა – დავით აღმაშენებელისა და დამარის ბრწყინვალე ეპოქაში, როდესაც ქართული ენა მეტოქეობდა „ელინთა ენაშვიობასთან“; აღმოსავლური (თურქულ-სპარსული) გლობალიზაციის პროცესსაც როგორღაც გაუძლო და თავი დააღწია ქართულმა ენამ; ილია ჭავჭავაძისა და სამოციანელთა წყალობით რუსიფიკაციის ძლიერ შემოტევისა და დაღწია თავი, დაბოლოს, კომუნისტური გლობალიზაციის ეპოქაში, სულ ორმოციოდე წლის წინ იყო 14 აპრილი – ქართული ენის გამარჯვების დღე, რომელმაც დაგვარწმუნა, რომ სამოცდაათწლიანმა მარწუხებმა ვერ შეძლეს სამიათასწლიანი ქართული ეროვნული ცნობიერების ჩახშობა, რომ ეს არც ისე ადვილი ყოფილა.

იმედია, რომ დღესაც, ამ „კომპიუტერულ ეპოქაში“, როდესაც ქართული ენის წინაშე სრულიად ახალი ურთულესი ამოცანები დადგა საინფორმაციო სივრცეში სრულფასოვანი ჩართვისა, იგი ამ ახალი გლობალიზაციის უძლიერეს შემოტევისა გაუძლებს, მიიღებს თავისთვის სასარგებლოს, გამამდიდრებელს და „ჯერკუალს განადგულებს“, მაგრამ ამისათვის უნდა იზრუნოს სახელმწიფომ, მან ხელი უნდა შეუწყოს სკოლას, მეცნიერებას, მწერლობას და მთელს ერს, რომლის კონსოლიდირებულ პოზიციას საქართველოს ისტორიის უმძიმეს ეტაპებზე გადამწყვეტი როლი შეუსრულებია.

ლიტერატურა

ამონიოს ერმისის თხზულებები ქართულ მწერლობაში, ტექსტები გამოსაცემად მოამზადეს ნათელა კეჭალმაძემ და მაია რაფავამ. გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო მაია რაფავამ, თბილისი, 1983.

დიდი სჯულისკანონი, გამოსაცემად მოამზადეს ე. გაბიძაშვილმა, ე. გიუნაშვილმა, მ. დოლაქიძემ, გ. ნინუამ, მეცნიერება, თბილისი, 1975.

Damana Melikishvili

**The meaning of the experiences of the old Georgian
Literacy schools for the development of the
Georgian special terminology**

Summary

Georgian scientific terminology was coined during the centuries. We can observe the process of term development since the first written monuments (the 5th century).

Nowadays, the doom of the Georgian word and Georgian language is in the hands of the high schools: First of all, I have into the consideration the Georgian University and the Georgian Linguistic school. Both of them are managed by the politicians and statesmen. The history shows us that the state politics is immediately reverberated on the language and defines its state. Accordingly, the state of the language is the mirror of the State itself and its political will.

According to the global history, cultural or political process of globalization and intergration is characteristic to all the epochs. Our nation has many times survived from the similar processes. Nowadays – in the „computational epoch“ the Georgian language has to resolve the most complicated tasks in order to integrate in the informational space. I hope, it will survive from the offensives of the globalization and will get only the useful, enriched lexics and will ignore the harmful ones.

Although, the only one, who can manage the language politics is the government body: The corresponding authorities should help the Georgian school, Georgian science, Georgian writers... All of them and their consolidated positions were always significant determinant in the heaviest moments of the history of Georgia.